

Драган Вукшић Папа се треба извинити Жумберачким ускоцима

Аутор књиге ‘Жумберачки ускоци:
Унијаћење и однарођивање’ у издању СНВ-
а: Жумберак умире. Ускоро тамо неће бити
потомака ускока. Питаће се: ко су били ти
људи, шта се с њима догодило?

•
PrevNext

Драган Вукшић је рођен 1945. у Радатовићима на Жумберку. Одабрао је војну професију, а највећи дио своје каријере провео је у обавјештајној и дипломатској служби. Након одласка у мировину 1999. године, у знак протеста против режима Слободана Милошевића, одузет му је чин. Објавио је књиге ‘Пуковников отказ крвавом команданту’, ‘ЈНА и распад СФРЈугославије’ те ‘Жумберачки ускоци: Унијаћење и однарођивање’ која говори о повијести његовог родног краја.

Жумберачки ускоци, књига која је објављена у издању Српског народног вијећа, приказ је повијести становништва Жумберка. Вукшићу су у фокусу православни досељеници који су на Жумберак почели пристизати с подручја Гламоча, Срба те уначког и цетинског краја. Те прве сеобе, 1530. и 1531. године, уједно означавају почетак оног што ће у будућности постати Војна крајина, па су тако Жумберчани и први ускоци-крајишници. Књига је минуциозан приказ вишестолетног процеса унијаћења и однарођивања.

Шта вас је навело да се посветите овој теми?

Моја прва сазнања о нама, Жумберачким ускоцима, и прва питања: ко смо, шта смо и одакле смо, део мене су већ више од шездесет година. Жумберачки ускоци заслужују да се о њима напише књига. Они су први, па их зову и стари ускоци. Изборили су права и статус, које су тражили и сви други ускоци. Били су слободни сељаци на подручју Хабсбуршке монархије и ни по коју цену нису прихватили да служе хрватској и крањској властели. Постали су и први војници-крајишници, основа будуће Војне крајине. Они су прва организована српско-православна скупина на територији Хабсбуршке монархије. Њиховим доласком у Жумберак, после досељавања Јужних Словена на Балкан, први пут су се срели Словенци (тада Крањци), Хрвати и Срби. Папе, цареви, краљеви и загребачки бискупи, пошто им је пропао срамни покушај да поунијате православне на подручју Славоније, Хрватске и Крањске, ‘успели’ су да свој бес, уз помоћ војске,

искале на Жумберчанима. Најзад, Жумберак умире, у етничком и социолошком погледу. Ускоро тамо неће бити потомака Жумберачких ускока. Питаће се: ко су били ти људи, шта се с њима догодило? Ваља оставити траг - што није написано, није се ни догодило.

Зашто сте изабрали унијаћење и однорођивање као централне теме књиге?

Да је до мог избора, никада се не бих бавио тако бедним идејама и њиховим, још срамнијим протагонистима. То је стварност мог народа, више од четири стотине година. Јединствен циљ тог 'удруженог злочиначког подухвата' је да Жумберачки ускоци престану да буду оно што јесу. Унијаћење, проглашавање 'Власима' и Сењским ускоцима су само средство и метод за омекшавање 'тврдог динарског елемента', да би што пре и што безболније постали Хрвати, ушли у 'царство хрватства', достигли разину просвећеног народа, односно издигли се изнад разине тупавог (српског) чопора, написао је главни идеолог и уредник 'Гласа концила' Живко Кустић. Смисао и садржај унијаћења је научити расколнике правој Христовој науци, спасити њихове заблуделе душе и тако 'римокатолички преуређене' потчинити папи римскоме.

Као главног иницијатора однорођивања Жумберчана и као институцију која највише отежава њихову позицију видите управо Римокатоличку цркву.

Међутим, није баш све тако јасно и једноставно, има још учесника: Хабсбуршка монархија, на челу истоимене династије, Угарско краљевство, загребачки бискупи, банске власти и војска. Хабсбуршка династија је довела Жумберачке ускоке у Жумберак, они су били њезини добри војници и браниоци и она се односила према њима колико су јој када требали. Хабсбурговци су били и велики католици, понекад 'већи и од самог папе', али и владајућа династија државе која је била главна немачка држава у оквиру такозваног 'Великог

Римског царства немачког народа'. Борећи се с римским папама за превласт, чешће су имали већи утицај од Римокатоличке цркве по питању унијаћење православних уопште, Жумберачких ускока посебно, што се види и из чињенице да је цар одређивао ко ће да буде марчански владика, а папа само потврђивао. Уосталом, о насилном унијаћењу Жумберачких ускока није одлучивао римски папа, него царица Марија Терезија, наравно у име и у интересу праве христове науке, односно Римокатоличке цркве. Угарска краљевина, други део монархије, била је увек за унијаћење, однарођивање посебно, нарочито кад су Жумберчани остали сами. Хабсбурговци су морали да воде рачуна шта мисле Мађари. Хрватска властела и бискупи мрзели су православне, и због тога што су православци и што нису њихови кметови, али је Беч слабо уважавао њихове ставове. Крајишка православна војска била је Бечу значајнија од хрватске банске војске. Што се тиче војске у целини, већи број генерала је више водио рачуна о стању војске и спремности за рат него о унијаћењу православних, посебно неки протестантски генерали. Међутим, кад је унија пропала, Жумберак одсечен од православља, а у Бечу нису могли да прихвате да унијаћење пропадне у потпуности, војска је преузела главну улогу.

Какве су реакције Жумберчана на вашу књигу?

Жумберчани су ме изненадили, Белокрањци још више. Показало се да Жумберчани имају свести о себи, да су свесни свог жумберачког ускочког идентитета и спремни да га бране, много више него сам мислио. О конкретним реакцијама не бих, рано је, књига још 'није ни одрасла'. Ипак, драго ми кад чујем некако испрекидано: 'знаш, ја сам то знао.., али нисам знао, то јест нисам умео то да кажем, јер није било написано...., а нисам се ни усуђивао, а сад...' Ипак, један читалац је био веома јасан. На питање: шта чита и каква је то књига, саговорницима је препоручио да је прочитају, али и да, 'пре него је отворе, оперу руке'.

Може ли ова књига бити релевантна некоме изван регије, тј. што би међународна заједница могла научити из примјера Жумберка?

Није ми ни на крај памети да књизи и себи дајем (пре)велике задатке и ‘месијанску улогу’. Ипак, требало би поћи од неколико чињеница. Унијаћење и однорођивање су срамне и геноцидне радње, забрањене Универзалном декларацијом Уједињених нација о заштити људских права и свим другим међународним документима која произилазе из ње. Од напред споменутих фактора и активних учесника унијаћења и однорођивања, на сцени више нису бечка царевина, угарска краљевина и војска те државе. Ту су, међутим, Римокатоличка црква и Република Хрватска, с римокатоличким и унијатским бискупима и поповима. Ако нису до сада, а књига јасно и очигледно показује да нису, требало би да науче много тога. У најкраћем: Баламандским споразумом Римокатоличка црква је признала да унијаћење није било у складу с христовом науком и није доприносило превазилажењу подела и јединству међу хришћанима, а све се радило у име бога великога и јединога. Исто важи и за Републику Хрватску, као државу, наводно демократску, па још и чланицу Европске уније. Ако црква у Хрватској и даље слави унијаћење, као основу однорођивања и похрваћивања Жумберчана, онда су јасне барем две чињенице. Тиме се крше Устав и закони и рехабилитују и пропагирају усташтво и фашизам. Друга, то је могуће само ако их подстиче сродна или истоветна идеологија и политика, што је у актуелном идеолошком и политичком тренутку Хрватске више него јасно, са сјајним изгледима да буде још јасније. Очекујем да се садашњи папа римски, пошто има снаге да призна и да се извини за многа (не)дела почињена у име христове науке, извини и Жумберачким ускоцима. Било би то хришћански, морално, цивилизацијски, једноставно људски.